

S harmoniko ruši stereotipe

Izidor Kokovnik je 28-letni umetnik, ki že pol življenja diha s koncertno harmoniko. Iz nje najrajši izvablja renesančne skladbe, ki občinstvo puščajo odprtih ust. Da bi to počel tudi v prihodnje, potrebuje nov inštrument, ki pa je precej drag, zato mu pri zbiranju sredstev pomaga Ustanova Gallus. Če si nekaj želiš, se namreč nekako že odpre pot. »Zvezde se poravnajo,« pravi. Včasih traja, zato moraš biti potrpežljiv. Pri harmoniki, enako kot tudi v življenju, pač nič ne gre čez noč. Vsaj ne tisto, kar je res pomembno.

► **Februarja ste nastopili z orkestrom Slovenske filharmonije. Kakšen je vtis po tednu dni?**

Občutki so dobri in se še kar zbirajo. Z nastopom sem zelo zadovoljen in je zame pomenil tako osebnostno rast v smislu usvajanja protokolarnih pravil sodelovanja z orkestrom kot tudi umetniško rast, saj je igranje z orkestrom nekaj popolnoma drugega kot solistični nastop ali igranje v komorni zasedbi. Poslušati moraš celoten orkester, upoštevati dirigenta, prisluhni različnim željam in načinom interpretacije ... Zelo zanimiva izkušnja in moja najvišja referenca do sedaj. Želim si, da bi jo dobro unovčil tudi v prihodnje. S Slovensko filharmonijo le ne igra vsakdo.

Najhujše od vsega je, ko svojemu inštrumentu ne moreš več stoođstotno zaupati.

► **Ste varovanec Gallusove ustanove, pod okriljem katere ravno poteka akcija za pridobivanje donatorjev in sponzorjev za sofinanciranje nakupa nove koncertne harmonike. Tudi UniCredit Bank je v zadnjih letih pomagala Slovenski filharmoniji z nakupom več inštrumentov. Kaj glasbenikom pomeni takšna pomoč?**

Predvsem možnost, da do takšnega vrhunškega inštrumenta sploh pridemo. Menim, da kulturniki po večini nismo primerno honorirani za svoje delo. Če bi glede na ves vložen trud dobili spodobno plačilo, bi si inštrumente lahko privoščili sami. A mislim, da to uspe bolj redkim. Nimamo tudi takšne medijske podpore kot na primer športniki. Zato sem zelo hvaležen, da mi pri nakupu nove koncertne harmonike, ki je po kvaliteti na najvišji ravni, pomaga Ustanova Gallus.

► **Vaša zdajšnja koncertna harmonika šteje že ... petnajst let? Sedemnajst! Dotrajnost je vidna pri mehaniki, med igranjem se zelo sliši pokanje in tudi kaj se polomi. Uglasitev stalno niha, ko pri-**

tisnem tipko, se ton ne oglasi. Vsaj petkrat letno moram harmoniko servisirati, pravzaprav pred vsakim večjim nastopom. Pri koncertni harmoniki žal ne velja enako kot pri violini – starejša ko je, boljša je. Gre za najmlajše glasbilo v zgodovini glasbe in njegov razvoj še poteka, zato je razlika sedemnajstih let ogromna. Novejši modeli imajo več barvnih zmožnosti zvoka, so večji in izdelani iz kar se da lahkih materialov. Moja harmonika niti ni pravo koncertno glasbilo, je nekako boljša varianta srednješolskega inštrumenta.

► **Koliko bo torej novi inštrument lažji od zdajšnjega?**

Dva kilograma. Morda se sliši malo, a harmonika počiva na polovici telesa in vsak kilogram manj se zelo pozna. Poleg tega je način igranja precej naporen, saj je treba vleči meh. Za primerjavo – takšno obremenitev bi pianist čutil, če bi mu na levo roko obesili pet kilogramov.

► **Zakaj pa ste izbrali prav znamko Pigini?**

Gre za vodilnega proizvajalca harmonik v svetovnem merilu, izvaža jih skoraj v vse dele sveta in ima dolgoletno tradicijo. Pri izdelavi inštrumentov sodelujejo najboljši strokovnjaki s področja fizike, akustike ... V zadnjih letih so naredili veliko analiz in sodelovali z različnimi glasbeniki, da bi pridobili povratne informacije, kaj še izboljšati in kako ustvariti res vrhunski inštrument. Ko sem preizkusil Piginijevo harmoniko, sem vedel, da je to tisto, kar si želim.

► **Koliko je takšen inštrument narejen po meri?**

Seveda imajo nekaj standardnih mer, ki jih je treba upoštevati, se mi je pa uspelo dogovoriti, da bo nekaj karakteristik inštrumenta narejenih čisto po mojih željah. Harmonika bo unikat.

► **To je pri glasbeniku vašega kova pravzaprav potrebno.**

Drži. Najhujše od vsega je, ko svojemu inštrumentu ne moreš več stoođstotno zaupati. To je največja hiba moje trenutne harmo-

nike. Tudi moj razvoj je oviran, saj mi inštrument s tehničnega vidika ne omogoča razvijanja nekaterih idej. Tako moram iskati druge rešitve in včasih kakšno idejo celo opustiti.

► **Z novo harmoniko boste lahko konkurirali tudi mednarodno. V katerih državah vidite največ možnosti?**

V Nemčiji, kjer te najhitreje opazijo – a je tam seveda tudi največja konkurenca; v sosednji Avstriji, Italiji, kjer sem že koncertiral, na Hrvaškem, prijatelje imam tudi v Estoniji in smo se že pogovarjal o kakšnih koncertih ... Načrtov je veliko.

► **V zadnjih desetletjih se koncertna harmonika vse bolj uveljavlja na koncertnih odrih. Virtuozji, kot so Hatlak, Bibič, Juhart, Dovč in mnogi drugi, so pripomogli, da jo sprejemamo drugače, od leta 2009 naprej je možen študij harmonike na ljubljanski glasbeni akademiji. Koliko se je torej temu inštrumentu že uspelo otresti stereotipa ljudskega glasbila?**

V Ljubljani je ta stereotip že precej ovržen, in odkar je koncertna harmonika prišla na akademijo za glasbo, čutim pravi razcvet. Tudi zelo veliko umetnikov na koncertni harmoniki prihaja iz Ljubljane. Ljudem skušamo približati dejstvo, da harmonika ni zgolj ljudski inštrument, temveč tudi pravo koncertno glasbilo, ki lahko konkurira drugim inštrumentom. Na drugih področjih po Sloveniji, kot sta na primer Dolenjska ali Koroška, pa je stereotip še vedno zelo prisoten.

► **Kako pa je v vašem domačem kraju, Parížljah pri Braslovčah?**

Se premika. Ljudje spoznavaajo, da je na harmoniko mogoče zagrati še veliko več kot narodno-zabavne viže Avsenika in Slaka – pa ne, da je z njimi kaj narobe! Spodbudno je, da so ljudem vseč druge zvrsti. Pogosto mi po koncertih čestitajo in povedo, da ne morejo verjeti, da kaj takšnega obstaja in je mogoče izvleči iz harmonike. Všeč jim je. Odzivi so bili kdaj tudi negativni, a jih je vedno manj. Ljudje postajajo bolj odprti.

► **Tudi vi harmonike zaradi stereotipov v mlajših letih niste marali. Rajši ste najprej preizkusili sintetizator, orgle ... Ko pa je harmoniko k hiši prinesel neki družinski prijatelj, so ga starši prosili, da jo za nekaj dni pustite za vabo. Kako so vedeli? To je bil zanimiv splet naključij. Starši so veliki ljubitelji glasbe in so si zelo želeli, da bi kdo od otrok znal kaj igrati, sploh zato, ker sami v mladosti te možnosti niso imeli. Res harmonike najprej nisem hotel preizkusiti ravno zaradi stereotipov, ki se držijo tega inštrumenta. Po nekaj dneh pa sem jo le vzel v roke ... in hitro se je začelo odvijati naprej.**

► **Ja, pri štirinajstih je pač bolj »kul«, če igraš kitaro in si roker.**

Tako je bilo. Danes pa je kul, če igraš harmoniko.

► **Ste pa začeli igrati na diatonično harmoniko, ne na koncertno, na katero igrate danes. Nekje sem zasledila, da je tak začetek težji.**

Začetek je res težji, ker so pri diatonični harmoniki toni bolj naključno razporejeni in ne sledijo glasbenemu zaporedju. Obe-

nem razteg meha ustvari en ton, skrčenje pa drugega. Vse to usvojiti je kar zahtevno, ko pa spoznaš princip, hitro postane zelo enostavno. Kasneje pa je igranje na koncertno harmoniko, ki je najvišje razvita oblika harmonike in ima melodijske base, seveda precej bolj zahtevno.

► **Kolikšna pa je sprejetost koncertne harmonike v svetovnem merilu?**

Veliko večja. Nemčija je nekakšen center, tam je veliko visokih šol z odličnimi profesorji, tudi sam sem diplomiral na eni od teh, Visoki šoli za glasbo Franza Liszta v Weimarju. Imajo dolgoletno tradicijo koncertne harmonike, pa tudi publika je drugačna. V nekaterih predelih Nemčije ljudske glasbe na harmoniko sploh ne poznajo, zato je tam koncertna harmonika

Koncertna harmonika je posebna tudi zaradi meha, ki je srce proizvodnje zvoka. Deluje s pomočjo zraka, pravzaprav ga – kot človek – potrebuje, da funkcioniira.

Sem **strog** in hkrati **ljubezniv**. Strog sem z **ljubeznijo**.

seveda korak naprej. Tudi drugod po svetu – na primer v Rusiji, Srbiji, na Poljskem – so koncertno harmoniko sprejeli prej kot pri nas, kjer je bilo veliko zaviranja že pri uvrščanju tega inštrumenta na akademijo.

► **V enem od intervjujev ste dejali, da bi lahko v slovenskem parlamentu predvajali Juhartovo zgoščenko Dialog ter s tem morda naredili korak dlje k očiščenju misli in iskanju koristi za družbo. Ima harmonika to moč?**

Mislím, da ima veliko moč. Koncertna harmonika namreč omogoča nekaj zelo posebnega – v svoji osnovi ruši stereotip in ima široko paleto izraznih možnosti. Ljudje jo večinoma poznajo iz ljudskosti, in ko zaslišijo, kako nanjo zaigraš pravo koncertno glasbo, jih čisto osupne.

Ljudem skušam približati dejstvo, da harmonika ni zgolj ljudsko glasbilo, temveč tudi pravi koncertni inštrument.

► **Odpira um?**

Ja. Posebna je tudi zaradi meha, ki je srce proizvodnje zvoka. Deluje s pomočjo zraka, pravzaprav ga – kot človek – potrebuje, da funkcionira. Če zna harmonikar lepo voditi meh in dozirati

stopnjo zraka, lahko izvablja zelo različne zvoke – iz ene škatle. (Smeh.)

► **Pravite, da je na koncertno harmoniko mogoče zaigrati vse, od renesančnih, baročnih, klasicističnih skladb do sodobne glasbe. Kaj je najtežje?**

Ali najtežje sploh obstaja? Če se trudiš in vadiš, zmoreš vse. Lani sem igral zame najtežjo skladbo, ki sem jo vabil eno leto brez prestanka, vsak dan tri, štiri ure. Zdaj pa ni več težka. Treba je iti čez krizo najtežjega. Kot v življenju.

► **Torej te besede ni v vašem slovarju.**

Tako je. (Smeh.)

► **Kaj pa na harmoniko najrajši zaigrate, vam je kakšen skladatelj ali obdobje še posebej blizu?**

V zadnjem času sem navdušen nad glasbo iz obdobja renesanse. To je največje obdobje v zgodovini glasbe, ogromno lepega je nastalo in tudi za današnji svet je zelo poslušljivo. Za koncertno harmoniko, ki je, kot rečeno, eno najmlajših glasbil, ni originalne literature izpred leta 1927, kar daje interpretaciji še večjo težo. Še sploh zanimivo se mi zdi, da lahko na ta sodobni inštrument – ko dobim novo harmoniko in bo prav naj-sodobnejša – zaigram petsto let staro glasbo. Odlična kombinacija.

► **Pa sodobna dela? Koliko je interesa (mladih) skladateljev za to glasbilo?**

Čedalje več. Odkar se je mesto za harmoniko odprlo tudi na akademiji, že mladi študenti kaj napišejo.

► **Za seboj imate kar nekaj domačih in mednarodnih nastopov. Kaj štejete za največji uspeh?**

Vsekakor je nastop s Slovensko filharmonijo, tako vrhunskim orkestrom, zame zelo velik dogodek. Izpostavil bi tudi nastop na mednarodnem glasbenem festivalu Glasbeni odmevi v Italiji pred dvema letoma – nastopal sem pred dvestoglavo množico na poletni večer in atmosfera je bila odlična. Posebna čast je tudi sodelovanje z našim največjim skladateljem Lojzutom Lebičem. Ko sem imel turnejo v okviru GM odra Glasbene mladine Slovenije, sem ga povabil na moj koncert v Slovenski filharmoniji. Nisem si predstavljal, da bo res prišel. Poslušal me je, mi po koncertu čestital in kasneje sva še nekajkrat sodelovala.

► **Ko je prejel Župančičevo nagrado za življenjsko delo, ste na podelitvi poustvarili njegovo skladbo Rej.**

To mi je v velik ponos! Poklical me je, če bi igral, in seveda sploh nisem razmišljal.

► **Na svoji akademski poti ste se učili od velikih mojstrov: Zmaga Štiha na Glasbeni šoli Velenje, Ivana Kovala, enega najpomembnejših koncertnih harmonikarjev na svetu, na Visoki šoli za glasbo Franza Liszta, Primoža Parovela na ljubljanski Akademiji za glasbo, sedaj končujete magisterij pri Luki Juhartu. Za kaj ste jim najbolj hvaležni?**

Res sem imel možnost, da sem se učil od velikih »carjev« harmonike. Najbolj sem hvaležen za tiste malenkosti, za katere se izkaže, da ravno to niso – kakšen stavek, dva, ki spremenita življenjsko filozofijo, pogled na glasbo in njeno dožemanje. Sem pa vedno izkoristil vsak seminar, vsako priložnost za učenje, nazadnje že drugič pri profesorju Stefanu Hussongu, enem najvidnejših svetovnih harmonikarjev. Fantastično sva se ujela in dal mi je ogromno novih idej.

► **In tudi sam ste profesor na Glasbeni šoli Velenje. Kaj opazite v novi, mlajši generaciji?**

Mladi so zelo perspektivni, dvigujeta se njihova raven razumevanja in kvaliteta igranja. Zelo so dojemljivi in radovedni, pozorni na glasbo v okolju, ki je je danes veliko. Igrajo težje stvari, kot sem jih jaz v njihovih letih.

► **Ste strogi?**

Ja, in hkrati ljubezniv. Strog sem z ljubeznijo.

► **Marko Hatlak je dejal, da je harmonika »en tak orkester v malem«. Je torej vendarle bolj solistični inštrument?**

Najbolj do izraza res pride v solistični obliki. Je pa tudi odlična kombinacija z marsikaterim inštrumentom, na primer z violino, klarinetom, saj ima podobno kot orgle različne registre in torej

proizvaja različne zvoke. Novo harmoniko, ki ima še več teh registrov in barvnih zmožnosti zvoka, bom lahko še veliko bolje kombiniral z drugimi inštrumenti.

► **Katera pa je najzanimivejša kombinacija s koncertno harmoniko?**

Zame je zanimiva kombinacija s kakšnim historičnim inštrumentom, na primer šalmajem (schalmei), ki je nekako predhodnik klarineta. Ima zelo lep zvok. Zopet kombinacija sodobnosti in preteklosti.

Zanimivo se mi zdi, da lahko na sodobni inštrument zaigram petsto let staro glasbo. Odlična kombinacija.

► **Kaj novega pripravljate v tem trenutku?**

Zelo se veselim nove harmonike, ki je že naročena in jo dobim julija. Rad bi posnel tudi zgoščenko – nekakšno vizitko, ki jo bom potem predajal naprej – ter uresničil nekaj mednarodnih in domačih projektov. Konkretno ni še nič dorečeno. Pred kratkim sem sodeloval s sopranistko Ireno Preda in imava še nekaj prihodnjih načrtov. Imeli smo tudi idejo, da bi nastopal z bivšim profesorjem Primožem Parovelom, ki sedaj deluje na Tajvanu. Morda pa bom kar z vsemi profesorji, ki sem jih imel do zdaj. (Smeh.)

► **In kje vas bomo srečali čez dvajset let?**

Morda na pedagoškem področju, če bom napisal kakšen učbenik o harmoniki. Ne vem, se bom kar prepustil, naj me življenjski tok nese. Gotovo se bo kaj odprlo, z novo harmoniko pa sploh!

Besedilo: Špela Zakotnik

Foto: osebni arhiv

Pogosto mi po koncertih čestitajo in povedo, da ne morejo verjeti, da kaj takšnega obstaja in je mogoče izvleči iz harmonike. Všeč jim je.

KONCERTNA IN DIATONIČNA HARMONIKA

Koncertna harmonika je nastala v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so na harmoniki izumili t. i. melodijske base. To pomeni, da ima na levi strani za razliko od standardnih harmonik, ki jih pozna večina, še posamezne tone. Torej en gumb, en ton, kot na primer na klavirju. S posebnim gumbom pa lahko preklpimo na prvotno zasnovane base (za spremeljavo). V zadnjih desetletjih se harmonika kot eden najmlajših inštrumentov v zgodovini glasbe vse bolj uveljavlja kot koncertno glasbilo. Diatonična harmonika ima gumbe na obeh straneh, toni so razvrščeni mešano in se razlikujejo glede na vleko meha: na razteg en ton, na skrčenje drug. Diatonična harmonika nima vseh tonov in je v osnovi omejen inštrument, kar pomeni, da nanjo ne moremo zaigrati vsega. Je zelo priljubljena v narodno-zabavni in ljudski glasbi.

